קנח: מי שמת פרק תשיעי בבא בתרא

עין משפט נר מצוה

קבא א מיי׳ פ״ה מהלכי נחלות הלי ו׳ סמג עשין לו טוש״ע חה״מ סי׳ ל׳ סעיף ו׳:

קסב ב ג מיי׳ שם יומא שם טוש״ע חה״מ סי׳ רפ סעיף י׳:

רבינו גרשום

בחזקת מי. אמרי ב״ה דהיינו צאן ברזל מה שהכניסה לו בכתובה דקבל עליו הבעל אחריות: (ז) אמר ר׳ אילא בחזקת יורשי הבעל הואיל דבאחריות הבעל קיימי: ור׳ זירא אמר בחזקת יורשי האשה. הואיל והיא הכניסתן לו: אמר ר׳ זירא אוירא דארעא דישראל מחכים. כלומר מאחר שעליתי לארץ ישראל הבנתי בדעתי שכן הוא עיקר דאמר ר׳ אילא בחזקת יורשי הבעל: וטעמא מאי אמר אביי הואיל וההוחזקה נחלה כאותו שכבו. של בעל כלומר מאחר שהיא הכניסתן לו והוא קבל עליו אחריותן דמי כמו שלו הן הנכסים שאם נאבדו עליו לפורענו הרי הן חשובין כמו משבבו אביו היו שעליו אחריותן: נפל הבית עליו ועל אמו. יורשי הבן כגון אחין מן האב אומרים האם מתה ראשונה ואחר כך הבן ונפלו הנכסים ביד הבן והרי אנו יורשים. ויורשי האם אומרים הבן מת ראשון ולא באו נכסים לידו והרי אנו יורשין של אם: אלו ואלו. כ״ש וב״ה: מודים שיחלוקו. הואיל דהללו באין בכח יורשה והללו באין בכח יורשה. אבל התם הללו באין לירש והללו בעל חוב וכתובת אשה באין בחורת חוב סליגי בה דונכסים בחזקתן: אמר ר׳ עקיבא מודה אני בזה שהנכסים בחזקתן שאין כאן אלא ממון אחד כלבד ולא בעלי חוב: בחזקת מי. ר׳ אלעזר אומר בחזקת יורשי האם. שברשות האם היו תחלה: ר׳ יוחנן אמר בחזקת יורשי הבן. משום דמה מצינו בכל מקום הבן קודם לשאר יורש אף כאן יורש הבן קודם והרי הן בחזקתן: אמר לו בן עזאי על החלוקים. במקום שחולקין ב״ש וב״ה: אנו מצטערין. דאיכא מחלוקת דלא מצינן למיקם אליבא דהלכתא מפני מחלוקתם אלא שבאת לחלוק עלינו את השורן דלא סבירא לך כוותיהו דיחלוקו: אמר ר׳ שמלאי מדקאמר ליה בן עזאי כך לר׳ עקיבא בלשון הטות ולא אמר ליה בלשון כבוד ש״מ דבן עזאי תלמיד חבר היה של ר׳ עקיבא משום דאי לא חלק לו כבוד בל כך שהלכו שניהן ללמוד תורה לפני ר׳ אליעזר הגדול ולפי שהיה בן עזאי בחור לא היה יכול לסבור סברא כר׳ עקיבא בתלמוד דגמר גמרא והדר הלך בן עזאי לפני ר׳ עקיבא להסבירו סברא: שלחו מתם כן שלוח בנכסי אביו. כלומר על נכסי אביו בחיי אביו ומת הבן בחיי אביו ואחר כך מת האב: בנו של בן. מוציא מיד הלקוחות. ומקשי׳ בן שלוח בנו ממאן מפיק. מי היה כאן לוקח. אלא הכי שלחו מתם.

(ז) הדברים נראים נראין שרגיל היה נוהג מתליקה לר׳ אילא ור׳ זירא קל מסנה דאפוקה דנפל הבית עליו ועל אמה ועיקר הגיעקה הוא כגיעקה דיין אלף שטרות ד״ל לא נדם כן ב״ש ובגלה שב״ל אלף דרגמ״ה לא נדם כן יסיון לדברי רבינו כאן.

מסורת הש״ס

(א) כ״מ דף ל׳: ע״ש (לקמן קנט:). (ב) וע״י תוס׳ לקמן קנט. ד״ה אלא לר׳ קשיא). (ג) (כ״ש מה״ר). (ד) (ומוקי לתמניתין דרב אחיי. כש״ל). (ה) רש״ל.

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ בחזקת מי ר׳ אלעזר אמר בחזקת יורשי האשה רבי יוחנן אמר בחזקת יורשי הבעל ורבי שמעון: (ב) שם בתוספה על החלוקין: (ג) גמ׳ בשיטתיה דרבי אילא אמר ר׳ זירא כל״ל ותיבות קם רבה בשיטתיה דרבי זירא נמחק: (ד) רש״ם ד״ה נפל וכו׳ כגון אחיה מאביה לָכֵן לומרים הכן: (ה) ד״ה אלו ואלו וכו׳ מסח מי הן בחזק. ר״ל מליתר לתמוקי ספק וכו׳ יכם דפ׳ התולין ע״ש: (ו) ד״ה בחזקת יורשי האם כדפרש אביי הואיל: (ז) ד״ה וטעמא מאי הוה: (ח) ד״ה אלא לא מיתמר וכו׳ הכאי לו לירם וכו׳ ומוקי לתמניתן יורשי האב אחי דהכיתן: (ט) תוס׳ ד״ה (בב״מ) נפל כו׳ של אחד מהם כו׳ אמר (רבא) נכ״ל תמין כל״ל ותיבת כי נמחק: (י) בא״ר אלא בחזקת אם לאו מירום דלא כיורשים וכו׳ לא בלוקחות אלא בחזקת הן הוו לא לא יורשי: (כ) ד״ה אמר וכו׳ מאי נחת לחלק עליהו את הסדרן דאמר בן עזאי הלא מין ב״ש וכו׳ דלמאן דאמרת: (ל) ד״ה הואיל וכו׳ בחזקתה הכ״ל:

מוסף רש״י

נפל הבית עליו ועל אמו. ולין יבוא לחזר מת לחצין. והרי לאחו נכסים מבית אביה. יורשי האם משמתה בית אביה אומרים לקרוני הבן מומשמתה אבי הבאים לירם את הבן. הבן מת לחצין ולא יבא לאחו לאחיהם נכסים. אלא הבן מת לחצין ואח״כ מתה אמו ואנו יורשים אותה. יורשי הבן אומרים האם מתה ראשונה וירשה הבן ואנו יורשין אותו (ב״מ מ״ו). אלו ואלו מודין. ב״ש וב״ה שמלקין נכסילות אחרות, שב״ש אומרים יחלוקו וב״ה אומרים נכסים בחזקתן, כלן מודים שיחלוקו (שם). אמר ר״ע מודה אני בזה. אע״פ שאני מבל ב״ש ואומר בשלה הנכסילות יחלוקו, מי אני מודה לב״ה שהנכסים בחזקתן. ופליגי אתמרלי בחזקת מי (שם).

גמ׳ בחזקת מי ר׳ (א) יוחנן אמר בחזקת יורשי הבעל ור׳ אלעזר אמר בחזקת יורשי האשה ור׳ שמעון בן לקיש משום בר קפרא אמר יחלוקו וכן תני בר קפרא [א]הואיל והללו באין לירש והללו באין לירש יחלוקו: **מתני׳** (ב)נפל הבית עליו ועל אמו אלו ואלו מודין שיחלוקו אמר ר״ע [ב]מודה אני בזו שהנכסים בחזקתן אמר לו בן עזאי על (ג) חלוקין אנו מצטערין אלא שבאת לחלק עלינו את השורן: **גמ׳** בחזקת מי ר׳ אילא אמר [ב]בחזקת יורשי האם ר׳ זירא אמר בחזקת יורשי הבן כי סליק רבי זירא קם בשיטתיה דרבי אילא (ג) קם רבה בשיטתיה דרבי זירא אמר רבי זירא שמע מינה אוירא דארץ ישראל מחכים וטעמא מאי אמר אביי הואיל והוחזקה נחלה באותו שבטו: אמר לו בן עזאי על החלוקין אנו מצטערין וכו׳: אמר ר׳ שמלאי עדא אמרה בן עזאי תלמיד חבר דרבי עקיבא הוה דקאמר ליה שבאת שלחו מתם בן שלוח בנכסי אביו בחיי אביו ומת בנו מוציא מיד הלקוחות וזו היא שקשה בדיני ממונות לוה מאי מפיק ועוד לקוחות מאי עבידתיה אלא (ד)אי איתמר הכי איתמר

גמ׳ כחזקת מי. הנכסים דקאמרי בית הלל נכסים בחזקתן בחזקת מי קאמרי בית הלל: **כחזקת יורשי האשה.** הוא דקאמרי לה דהיא הנעלת ליה מבית אביה: **כחזקת יורשי הבעל.** שאם פימתו פימתו לו ואם הותירו הותירו לו ויכול היה למוכרן הלכך לא דמי לנכסי מלוג: **יחלוקו.** כדמפרש לקמן הואיל והללו באין לירם הכל והללו באין לירם הכל יחלוקו שהרי לאביהם יש טענת חזקה כדפרישית היא הנעלת ליה מבית אביה והוא מתוך שקיבל אחריות עליו קנאן והרי הן כממונו והאי דאמרי בית הלל נכסים בחזקתן הייגו בחזקת שניהן ויחלוקו: **מתני׳ נפל הבית עליו ועל אמו.** כגון שנפל הבית על רחל אשת יעקב בהאלמוטה ועל יוסף בנה מיעקב ולא היה לה עוד בן מיעקב ולא מאיש אחר שבכשיו טענותיהן שוות שיורשי האם כגון אחיה מאביה (ד) אומרים הבן מת ראשון והיא אמרה מחכונה וירשנו כל נכסיה ויורשי הבן כגון ראובן בן יעקב מלאה טוענן כל הנכסים ואומר רחל מתה תחלה וירש יוסף את כל נכסיה ואח״כ מת הוא וירשנו כל הנכסים: **אלו ואלו מודים שיחלוקו.** דשניהם באין מכח טענת ירושת נכסים שהוחזקה בהן האשה לבדה בחייה בהאלמוטה בלא בעל ולא דמי לנפל הבית עליו ועל אביו דלעיל (קנט.) דהתם זה בא מכח ירושה וזה בא בטענת שטר חוב וגם נפל הבית עליו ועל אשתו יש שם נכסים שמוחזק בהן בעלה ויש שם נכסים שמוחזקת האשה בחזקת אביה אבל הכא כל הנכסים הוחזקה בהן וקנאתן לאחר מות בעלה ואבד כח בעלה וחזרתו מהן וכיון ששניהן באין בחזקת ירושה ומוכנע כל אחד כל הנכסים הוי פספק ופספק וחולקין הלכך לא מיתוקמא אלא כגון שלא נשאר לרחל שום זרע. אבל אם יש לה עוד בן כגון שיש לה שני בנים לרחל יוסף מיעקב ובנימין בנה מאיש אחר שהוא אחי יוסף ממאמו ולאוזן בן יעקב מלאה לומר רחל מתה תחלה וירש יוסף אחי נכסיה ואתה אחיי ואחר כך מת יוסף וירשתי אנו ובנימין אומר לא כי אלא יוסף מת תחלה ואחר כך מתה אמי וירשתי כל נכסי׳ על זאת נשאלתי מרבותי שבלותי״ר ותשובתיה להם בסוף הפרק לרופות ובחומות ואומר אני שאין לראובן כאן כלום משום דהוי בנימין יורש ולאי במקלת לראובן ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי שכל מקום שנים באים מכח ירושה ויודעין לטעון (ה) מכח מי הן באין לירש וכל אחד מוכע כל הנכסים יחלוקו דהוי ספק וספק וחולקין כגון במתני׳ שנפל הבית עליו ועל אמו ואין לרחל עוד בן אחר אלא זה המת בלבד וכל היכא שהאחד מוכע את הכל והאחד מוכע האחי הנה זה שמוכע הכל קרוי ודאי הואיל והוי ודאי במקלת ואידך ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי. והכגי מבית ראיה מן השמועות הפסוקות בפרק החולץ (יבמות דף לה:) דתנן ספק בן תשעה לראשון ספק בן שבעה לאחרון יוציא [וכו׳]. דבית שמאי [ובית] הלל דלעיל (קנט. קנח.) אנו מצטערין על שלא הושוו לדעת אחת ואתה באתה לחלוק ולומר חולקין היו בית שמאי וכית הלל כמה שחביריך אומרים שהן שוין: **גמ׳ כחזקת מי.** אדר׳ עקיבא קאי: **כחזקת יורשי האם.** (ו)כדמפרש לקמיה הואיל והוחזקה נחלה לאותו השבט שכל ימי חיי האשה לאחר שמת בעלה היה כל ממונה בחזקתה והרי היא משבט אביה ואפילו כתובתה ותוספתה שגבתה מבעלה משבאו לידה הרי הן בחזקת שבט אביה שהיא מתיימתת אחר שבט אביה: **כחזקת יורשי הבן.** דמשמת בעלה היה בן לאוי ליורשה קודם לכל קרוביה מלד האב: **קס רבה בשיטתיה דרבי זירא** (ובפר״ח נמי לא גרס ליה) **אמר ר׳ זירא שמע מינה אוירא דארץ ישראל מחכים.** שמשעליתי לא״י נתתי את לבי ללמוד משיטתי הראשונה ולעמוד על אמיתת דברים: (ז)**מאי טעמא.** הדר ביה ר׳ זירא: **כאותו השבט.** של אם: יש גורסין כאן **כגון מיניה מרב שמש בן מהו שיירש כו׳.** ולקמיה (קנט.) מפרשינן לה: **עדא אמרה.** זאת אומרת. עדא כמו הדא: **תלמיד חבר.** פשיטא לן דממתלה היה תלמידו והדא אמרה לבסוף היה חבירו דקאמר ליה שבאת ולא קאמר שבא לחבירו: **שלחו מתם בן שלוח כו׳.** משבאתא היא ולקמן (קנט.) מתרץ לה. ומשום דבמסקנא דייק לה ממתניתין דנפל הבית עליו ועל אביו (לעיל קנ.) נקט ליה הכא. ונראית גירסת רבינו חננאל דגרס לה מקמי נפל הבית עליו ועל אשתו דהא על משנת נפל עליו ועל אביו הוקבעה בגמרא דמינה מייתי לה ראיה להך מילתא: ומתמה גמרא **לוה מאי מפיק.** וכי בשביל שלוה ממון מאביו יוציא מיד הלקוחות מה שמכר להן אביו או הוא: **אלא לא איתמר הכי איתמר כן שמכר בנכסי אביו כו׳.** כגון ראובן שמכר חלקו הראוי (ח) לירם בנכסי יעקב אביו ומת ראובן בחיי יעקב אביו ואח״כ מת יעקב גם חנוך בן ראובן ומוציא הנכסים שמכר ראובן אביו מנכסי יעקב מיד הלקוחות מפני שהן ראוי ולא כאו ליד ראובן מעולם שיחזו בהן לקוחות מכחו וכשם שהראוי אינו משתעבד כך אינו נמכר כדתנן בכתובות בפרק יש בכור לנחלה (דף נב.) ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותם ולא היבם כולם אין נוטלין בשבח ולא בראוי כבמוחזק וכן הלכה ולא מיישינן להאי דדמי במסקנא ומוקי למתני׳ ביורשי אחוזה (ד) דהיינו קשיא והיא פירוקא אינו אלא להקשות על מה שאמר זו היא שקשה בדיני ממונות ותתלמוד מפרק דלא תפייעיה ממתניתין ולעולם קשה בדיני ממונות ומכל מקום אע״פ שקשה בדיני ממונות כן הלכה כדשלחו מתם קשה היא וכן הלכה כמותה אפס דין קשה הוא בלא טעם כדמפרש ואומר: ולימרו

גמ׳ בחזקת מי ר׳ (ו) יוחנן אמר בחזקת יורשי הבעל ור׳ אלעזר אמר בחזקת יורשי האשה ור׳ שמעון בן לקיש משום בר קפרא אמר יחלוקו וכן תני בר קפרא [א]הואיל והללו באין לירש והללו באין לירש יחלוקו: **מתני׳** (ב)נפל הבית עליו ועל אמו אלו ואלו מודין שיחלוקו אמר ר״ע [ב]מודה אני בזו שהנכסים בחזקתן אמר לו בן עזאי על (ג) חלוקין אנו מצטערין אלא שבאת לחלק עלינו את השורן: **גמ׳** בחזקת מי ר׳ אילא אמר [ב]בחזקת יורשי האם ר׳ זירא אמר בחזקת יורשי הבן כי סליק רבי זירא קם בשיטתיה דרבי אילא (ג) קם רבה בשיטתיה דרבי זירא אמר רבי זירא שמע מינה אוירא דארץ ישראל מחכים וטעמא מאי אמר אביי הואיל והוחזקה נחלה באותו שבטו: אמר לו בן עזאי על החלוקין אנו מצטערין וכו׳: אמר ר׳ שמלאי עדא אמרה בן עזאי תלמיד חבר דרבי עקיבא הוה דקאמר ליה שבאת שלחו מתם בן שלוח בנכסי אביו בחיי אביו ומת בנו מוציא מיד הלקוחות וזו היא שקשה בדיני ממונות לוה מאי מפיק ועוד לקוחות מאי עבידתיה אלא (ג)אי איתמר הכי איתמר

גמ׳ כחזקת מי. הנכסים דקאמרי בית הלל נכסים בחזקתן בחזקת מי קאמרי בית הלל: **כחזקת יורשי האשה.** הוא דקאמרי לה דהיא הנעלת ליה מבית אביה: **כחזקת יורשי הבעל.** שאם פימתו פימתו לו ואם הותירו הותירו לו ויכול היה למוכרן הלכך לא דמי לנכסי מלוג: **יחלוקו.** כדמפרש לקמן הואיל והללו באין לירם הכל והללו באין לירם הכל יחלוקו שהרי לאביהם יש טענת חזקה כדפרישית היא הנעלת ליה מבית אביה והוא מתוך שקיבל אחריות עליו קנאן והרי הן כממונו והאי דאמרי בית הלל נכסים בחזקתן הייגו בחזקת שניהן ויחלוקו: **מתני׳ נפל הבית עליו ועל אמו.** כגון שנפל הבית על רחל אשת יעקב בהאלמוטה ועל יוסף בנה מיעקב ולא היה לה עוד בן מיעקב ולא מאיש אחר שבכשיו טענותיהן שוות שיורשי האם כגון אחיה מאביה (ד) אומרים הבן מת ראשון והיא אמרה מחכונה וירשנו כל נכסיה ויורשי הבן כגון ראובן בן יעקב מלאה טוענן כל הנכסים ואומר רחל מתה תחלה וירש יוסף את כל נכסיה ואח״כ מת הוא וירשנו כל הנכסים: **אלו ואלו מודים שיחלוקו.** דשניהם באין מכח טענת ירושת נכסים שהוחזקה בהן האשה לבדה בחייה בהאלמוטה בלא בעל ולא דמי לנפל הבית עליו ועל אביו דלעיל (קנט.) דהתם זה בא מכח ירושה וזה בא בטענת שטר חוב וגם נפל הבית עליו ועל אשתו יש שם נכסים שמוחזק בהן בעלה ויש שם נכסים שמוחזקת האשה

לוה מאי מפיק. הלא לא לקחו מאביו כלום משום דהוי נמכרו ולימרו

הפרק לרופות ובחומות ואומר אני שאין לראובן כאן כלום משום דהוי בנימין יורש ולאי במקלת לראובן ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי שכל מקום שנים באים מכח ירושה ויודעין לטעון (ה) מכח מי הן באין לירש וכל אחד מוכע כל הנכסים יחלוקו דהוי ספק וספק וחולקין כגון במתני׳ שנפל הבית עליו ועל אמו ואין לרחל עוד בן אחר אלא זה המת בלבד וכל היכא שהאחד מוכע את הכל והאחד מוכע האחי הנה זה שמוכע הכל קרוי ודאי הואיל והוי ודאי במקלת ואידך ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי. והכגי מבית ראיה מן השמועות הפסוקות בפרק החולץ (יבמות דף לה:) דתנן ספק בן תשעה לראשון ספק בן שבעה לאחרון יוציא [וכו׳]. דבית שמאי [ובית] הלל דלעיל (קנט. קנח.) אנו מצטערין על שלא הושוו לדעת אחת ואתה באתה לחלוק ולומר חולקין היו בית שמאי וכית הלל כמה שחביריך אומרים שהן שוין: **גמ׳ כחזקת מי.** אדר׳ עקיבא קאי: **כחזקת יורשי האם.** (ו)כדמפרש לקמיה הואיל והוחזקה נחלה לאותו השבט שכל ימי חיי האשה לאחר שמת בעלה היה כל ממונה בחזקתה והרי היא משבט אביה ואפילו כתובתה ותוספתה שגבתה מבעלה משבאו לידה הרי הן בחזקת שבט אביה שהיא מתיימתת אחר שבט אביה: **כחזקת יורשי הבן.** דמשמת בעלה היה בן לאוי ליורשה קודם לכל קרוביה מלד האב: **קס רבה בשיטתיה דרבי זירא** (ובפר״ח נמי לא גרס ליה) **אמר ר׳ זירא שמע מינה אוירא דארץ ישראל מחכים.** שמשעליתי לא״י נתתי את לבי ללמוד משיטתי הראשונה ולעמוד על אמיתת דברים: (ז)**מאי טעמא.** הדר ביה ר׳ זירא: **כאותו השבט.** של אם: יש גורסין כאן **כגון מיניה מרב שמש בן מהו שיירש כו׳.** ולקמיה (קנט.) מפרשינן לה: **עדא אמרה.** זאת אומרת. עדא כמו הדא: **תלמיד חבר.** פשיטא לן דממתלה היה תלמידו והדא אמרה דלבסוף היה חבירו דקאמר ליה שבאת ולא קאמר שבא לחבירו: **שלחו מתם בן שלוח כו׳.** משבאתא היא ולקמן (קנט.) מתרץ לה. ומשום דבמסקנא דייק לה ממתניתין דנפל הבית עליו ועל אביו (לעיל קנ.) נקט ליה הכא. ונראית גירסת רבינו חננאל דגרס לה מקמי נפל הבית עליו ועל אשתו דהא על משנת נפל עליו ועל אביו הוקבעה בגמרא דמינה מייתי לה ראיה להך מילתא: ומתמה גמרא **לוה מאי מפיק.** וכי בשביל שלוה ממון מאביו יוציא מיד הלקוחות מה שמכר להן אביו או הוא: **אלא לא איתמר הכי איתמר כן שמכר בנכסי אביו כו׳.** כגון ראובן שמכר חלקו הראוי (ח) לירם בנכסי יעקב אביו ומת ראובן בחיי יעקב אביו ואח״כ מת יעקב גם חנוך בן ראובן ומוציא הנכסים שמכר ראובן אביו מנכסי יעקב מיד הלקוחות מפני שהן ראוי ולא כאו ליד ראובן מעולם שיחזו בהן לקוחות מכחו וכשם שהראוי אינו משתעבד כך אינו נמכר כדתנן בכתובות בפרק יש בכור לנחלה (דף נב.) ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותם ולא היבם כולם אין נוטלין בשבח ולא בראוי כבמוחזק וכן הלכה ולא מיישינן להאי דדמי במסקנא ומוקי למתני׳ ביורשי אחוזה (ד) דהיינו קשיא והיא פירוקא אינו אלא להקשות על מה שאמר זו היא שקשה בדיני ממונות ותתלמוד מפרק דלא תפייעיה ממתניתין ולעולם קשה בדיני ממונות ומכל מקום אע״פ שקשה בדיני ממונות כן הלכה כדשלחו מתם קשה היא וכן הלכה כמותה אפס דין קשה הוא בלא טעם כדמפרש ואומר: ולימרו

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com